

foto: ilustracija/pixabay

Naplata duga postoji otkad postoji dug, i starija je od same povijesti novca, jer je postojala u ranijim sustavima temeljenim na razmjeni. Seže još od drevne civilizacije, počevši od Sumerana. Prema babilonskom zakonu, stroge smjernice uređivale su otplatu dugova, uključujući nekoliko osnovnih zaštita dužnika. U nekim bi se pak društvima dugovi prenijeli u sljedeće generacije, a dužničko ropstvo bi se nastavilo. Međutim, neka rana društva predviđala su povremeno opraštanje duga, poput jubileja, ili bi određivala vremensko ograničenje duga. Do srednjeg vijeka nastali su zakoni koji se posebno bave dužnicima. Ako vjerovnici nisu mogli naplatiti dug, mogli su dužnika izvesti na sud i dobiti presudu protiv dužnika. To je rezultiralo time da je sudski ovršitelj odlazio u kuću dužnika i prikupljao robu umjesto duga, ili je dužnik vraćen u dužnički zatvor dok dužnikova obitelj ne otplati dug ili dok mu vjerovnik ne oprostii dug. Na okupiranim teritorijima Rimskog carstva poreznici su često bili povezani s iznudom, pohlepom i zlouporabom moći. Tijekom Velike depresije 1930-ih u Sjedinjenim Američkim Državama velike financijske institucije uvelike su se oslanjale na ovrhu za naplatu nepodmirenih hipotekarnih dugova, što je steklo nadmoćno negativnu percepciju javnosti.

Ova kratka povijest duga pokazuje različite pristupe iz kojih bi i Hrvatska trebala učiti, posebno kada se govori o značenju riječi jubilej koja potječe iz starodrevnog Izraela, gdje se svake 50. god. trubljom oglašavala „godina opraštanja“. Tako je nastao zakon o zastari dugova; zemlja pod ovrhom morala se vratiti vlasniku, a robovi osloboditi.

Kako god, dug sa sobom uvijek nosi velike neugodnosti u slučaju nemogućnosti isplaćivanja. Danas u ovom globalnom svijetu vrlo je tanka linija da preko noći postanete dužnikom, a da ste pri tome i financijski pismeni i odgovorni. Dovoljno je da se gospodarstvo uspori i da ostanete bez posla, a imate kredit, da se uspori vaša sposobnost stvaranja prihoda, smanje vaše investicije, razbolite se, pojave vam se neočekivani troškovi koji vam pojedu svu ušteđevinu... Unatoč navedenom nikoga nije briga kako ste upali u dug, koliko god isti objektivn bio. Na žalost, nemir i nesigurnosti su raspoloženja koja prevladavaju u suvremenom društvu. Sloboda tržišta, konkurencija, neutaživa žeđ za novcem dovela je do svoje vlastite proturječnosti-do željezne prese pod kojom se koprca slobodna osoba i pod kojom je naš izbor izgubio svoj imperativ.

No, nije takvo poslovanje i takav pristup vezan samo za Hrvatsku već se manifestira po cijelom svijetu, gdje su iste prisutne, iako s jednom razlikom – mnoge su zemlje regulirale poslovanje agencija i zaštitile dužnike.

Kada govorimo o pojmu industrija, u posljednjih 10 godina agencije za naplatu potraživanja samo su od banaka preuzele 36 milijardi kuna duga. Pridodaju li se tome dugovi prema komunalnim poduzećima, telekomima, osiguranjima iznos se povećava.

Način poslovanja je jednostavan; agencije otkupe dug za prosječno 30 posto vrijednosti i koji prema Zakonu o obveznim odnosima nije potreban pristanak dužnika, a potom naplate u punom iznosu, plus kamate. Otkupom duga sa vjerovnika se na agenciju prenose i prava, odnosno agencije za naplatu potraživanja prema dužnicima imaju ista prava koja su prema njima imali vjerovnici prije ustupanja potraživanja. Radi se zapravo o ugovoru o cesiji kojim vjerovnik prenosi neku svoju otuđivu tražbinu na drugu osobu, i koja onda postaje nositeljem tražbine, odnosno vjerovnikom. Međutim, u toj zakonskoj priči puno je nejasnoća pa je tako dužnicima nerijetko nejasan i iznos koji duguju i koji ponekad doseže i astronomske svote. Sumnje u točnost dugova i etičnost poslovanja dodatno se pojačavaju kada se dug prebaci s jedne agencije na drugu što je normalna pojava u Hrvatskoj.

Pretpostavlja se da veliki udio prodanih dugova završava ovrhama na Fini. Pretpostavke su oduvijek bile loše i nisu za razumne ljude, jer davno je rečeno *Hypotheses non fingo*, no kad nemate evidenciju o udjelu ovrha u agencijama kao što nema Fina, što vam drugo preostaje nego da pretpostavljate i da taj udjel povežete sa 23 milijarde kuna koji duguju ovršeni građani. Na Fini i institucijama je dokažu ovu pretpostavku neodrživom i da pojasne zašto nema evidencije.

Međutim, ono što je najgore i teško shvatljivo je činjenica da agencije nitko ne kontrolira. Ni Hrvatska narodna banka, ni Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga ni Ministarstvo financija. Tri institucije i sve tri bez nadzora nad agencijama. U HNB- prate samo statistiku, no ostaje poslovna tajna kome su i pod kakvim uvjetima prodani. Ne postoji ni registar agencija, niti obveza licenciranja, i neminovno se postavlja pitanje-zašto te otvara sumnja na sivu zonu poslovanja, iako je sve zakonski, jer su agencije registrirane kao trgovačka društva, a rad je reguliran zakonima i podzakonskim aktima.

Sumnju dodatno podgrijava i način komunikacije kroz koju se pokušava naplatiti potraživanje. Nerijetko zaposlenici agencija zovu u neprimjereno vrijeme, vrše pritisak, traže osobne podatke koje već imaju i koji su zaštićeni, zadiru u život ukućana i njihovo imovinsko stanje, ne šalju obavijesti o preuzimanju duga, zovu poslodavce i život im pretvaraju u pakao. Osjetljivo je to područje kada nerazumno i još dodatno zadirete u nečije zbog dugovanja već narušeno psihičko i emocionalno stanje. No i dokaz da kapital ne poznaje granice, pa ni granice, ako ništa drugo dobrog ukusa.

U zaštiti dužnika, koliko je to uopće moguće, Udruga blokiranih je s Hrvatskom udrugom agencija za naplatu potraživanja (HUAN) 12.3.2019. potpisala Sporazum kojim usuglašavaju stavove o načinu naplate dugovanja i poštivanju etičkih normi u tom procesu.

U mnogim zemljama postoji zakonodavstvo kojim se ograničava uznemiravanje i postupci koji se smatraju nepoštenima, na primjer, ograničavanje sati tijekom kojih agencija može telefonirati dužniku, kojim se zabranjuje priopćavanje duga trećoj strani, zabranjuje se lažno, obmanjujuće predstavljanje, prijetnje... U Sjedinjenim američkim državama agencije podliježu saveznom Zakonu o poštenim postupcima naplate duga (FDCPA), kojim upravlja Federalno povjerenstvo

postaviti založno pravo dužniku nakon zastare, osim ako sud ne utvrdi novi datum posljednje aktivnosti na računu na temelju drugih čimbenika.

U Hrvatskoj institucija zastare ne postoji, i samo jednom opomenom od strane agencije ili plaćanjem iznosa od 100 kuna priznajte dug, i ono što je u zastari ponovno se aktivira.. Sud ne pazi na zastaru po službenoj dužnosti a prigovor zastare treba istaknuti dužnik u eventualnom parničnom ili ovršnom postupku.

Hrvatska je još bez poznatih rokova kada će se donijeti jasna regulativa o postupanju agencija. Od europske direktive koja se čeka, od zakonskog akta u pripremi koji se čeka. Na čekanju su i izmjene i dopune Zakona o porezu na dobit kojim se kreditne ustanove potiču da olakšaju položaj dužnika konačnim otpisom potraživanja umjesto prodaje kreditnog plasmana agencijama za otkup potraživanja, a koji bi za banku bio porezno priznati reshod... Zaista je nerazumno i štetno, ne samo za dužnike, gospodarstvo već i cjelokupno društvo da su jednostavne stvari poput reguliranja poslovanja agencija na tolikom čekanju, ili da se rješavaju na najteži mogući način. Baš kao u nekadašnjoj seriji -Đekna još nije umrla, a ka' će ne znamo.

Mario Strinavić / demosmedia

**OVAJ PROJEKT FINANCIRAN JE SREDSTVIMA ZA POTICANJE NOVINARSKJE
IZVRSNOSTI AGENCIJE ZA ELEKTRONIČKE MEDIJE**

